

КАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
АБАЙ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
ҚР БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІНІҢ ГЕОГРАФИЯ ИНСТИТУТЫ
ӘЗІРБАЙЖАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ГЕОГРАФИЯ ИНСТИТУТЫ
ЛЕЙПЦИГ УНИВЕРСИТЕТІНІҢ ГЕОГРАФИЯ ИНСТИТУТЫ

MINISTRY OF SCIENCE AND EDUCATION OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN
KAZAKH NATIONAL PEDAGOGICAL UNIVERSITY NAMED AFTER ABAI
INSTITUTE OF GEOGRAPHY, REPUBLIC OF KAZAKHSTAN
INSTITUTE OF GEOGRAPHY, REPUBLIC OF AZERBAIJAN
INSTITUTE OF GEOGRAPHY, LEIPZIG UNIVERSITY

**«ЭКОЛОГИЯ, ӨЛКЕТАНУ ЖӘНЕ ТУРИЗМНІҢ
ГЕОГРАФИЯЛЫҚ ПРОБЛЕМАЛАРЫ»**

атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция

МАТЕРИАЛДАРЫ

12-13 мамыр, 2014 ж.

МАТЕРИАЛЫ

международной научно-практической конференции

**«ГЕОГРАФИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ ТУРИЗМА,
КРАЕВЕДЕНИЯ И ЭКОЛОГИИ»**

12-13 мая, 2014 г.

MATERIALS

international scientific and practical conference:

**«GEOGRAPHICAL PROBLEMS OF TOURISM,
LOCAL HISTORY STUDIES AND ECOLOGY»**

May 12-13, 2014.

Алматы 2014
Almaty 2014

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN**

**АБАЙ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМ. АБАЯ
KAZAKH NATIONAL PEDAGOGICAL UNIVERSITY NAMED AFTER ABAI**

**«ЭКОЛОГИЯ, ӨЛКЕТАНУ ЖӘНЕ ТУРИЗМНІҢ
ГЕОГРАФИЯЛЫҚ ПРОБЛЕМАЛАРЫ» атты**

Халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары

12-13 мамыр, 2014 ж.

**Материалы Международной научно-практической конференции
«ГЕОГРАФИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ ТУРИЗМА,
КРАЕВЕДЕНИЯ И ЭКОЛОГИИ»**

12-13 мая, 2014 г.

**Materials of the International scientific-practical conference
«GEOGRAPHICAL PROBLEMS OF TOURISM,
LOCAL HISTORY STUDIES AND ECOLOGY»**

12-13 may, 2014 .

Алматы, 2014

Міне, жоғарыда келтірілген мысал негізінде география сабағында көрнекіліктерді қолдану арқылы оқушылардың танымдық қабілеттерін арттыруға болады.

- оқу-үрдісінде оқушылардың танымдылығын, белсенділігін арттыру арқылы білім сапасын көтеру;
- оқушылардың сабақ үстінде өз көзқарастарын білдіріп, негізгі ойын даралап ала білуге дағдыландыру;
- терең білім бере отырып, шығармашылықтарын дамытып, оқушылардың дүниетанымын кеңейту;
- көрнекілік құралдарын география пәнінде қолдануы жайлы мәселелер айналасында сараптама жасау арқылы білім сапасын арттыру;
- география сабағында білім сапасын арттыруға мүмкіндік беретін әдістемелік жүйенің оқу құралдарын тексеру;
- оқу үрдісін жоғары деңгейде жүзеге асыруға мүмкіндік беретін әдістемелік даярамалар құрастыру;

Әдебиеттер:

1. Государственная программа развития образования Республики Казахстан на 2011 – 2020 годы, утвержденная Указом Президента РК Назарбаева Н.А. № 1118 от 07.12.2010.
2. Бибик А. Е. Закрепление связи методики обучения географии с современной дидактикой. - М.; 1992.
3. Душина И.В., Понурова Г.А., Методика преподавания географии. - М., 1996.
4. М.Валиева «Жаңа педагогикалық технологиялар» Әдістемелік нұсқау, 2002.

ӘӨД 314:574:51

з.ғ.к., доцент Тоқбергенова А.А., студент Унгарова К.

АЛМАТЫ ОБЛЫСЫ ХАЛҚЫНЫҢ ӨМІР СҮРУ САПАСЫ ЖӘНЕ ОНЫ ЖАҚСАРТУ ШАРАЛАРЫ

Алматы қаласы Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ

Бұл мақалада өмір сүру сапасы жайлы түсінік беріле отырып, Алматы облысы халқының қазіргі өмір сүру жағдайы қарастырылған. Сонымен қатар онда жүргізіліп жатқан және болашақтағы жоспарланып жатқан іс шаралар көрсетілген.

Өмір сапасы және адамның жан-жақты дамуы – бұл санаттар экономикалық өсу және қоғамның дамуы мәселелерінің қазіргі заманғы тәсілдерінің мазмұндық сипаттамасын құрайды.

Өмір сүру деңгейі күрделі және көп қырлы категория екендігін адамның өмірдегі нақты әлеуметтік-экономикалық жағдайларының жиынтығы сипаттайды. Қазіргі заманғы сапа тұжырымдамалары өмір сапасы ретінде әлеуметтік-экономикалық, саяси, мәдени-идеологиялық, экологиялық факторлардың және жеке адамның өмір сүру шарттарының, қоғамдағы адамның орнының кешенді сипаттамасы түсініле бастады.

Өмір деңгейі және сапасы мәселесі қазіргі заманғы мемлекет үшін барынша маңызды мәселелердің бірі болды.

Бүгінде БҰҰ халықаралық статистикадағы өмір сапасы көрсеткіштері жүйесінің қолданыстағы нұсқасы 1978 жылы әзірленді және 11 негізгі көрсеткіштер топтарын қамтиды:

1. Халықтың туу, өлім-жітім және басқа да демографиялық сипаттамалары.
2. Өмірдің санитарлық-гигиеналық шарттары.
3. Азық-түлік тауарларын тұтыну.
4. Тұрғын үй шарттары.
5. Еңбек және жұмыспен қамтылу шарттары.
6. Білім және мәдениет.
7. Халықтың табыстары және шығындары.
8. Өмір құны және тұтыну бағалары.
9. Көлік құралдары.
10. Демалысты ұйымдастыру.
11. Әлеуметтік қамтамасыз ету. Адамның еркіндігі

Аталған көрсеткіштер топтарынан басқа БҰҰ статистикалық комиссиясы өмір сүру деңгейін бағалау үшін қажетті, бірақ БҰҰ сарапшыларының пікірі бойынша оның тікелей сипаттамалары болып табылмайтын бірқатар ақпараттық көрсеткіштерді қамтитын жалпы бөлімді бөліп көрсетті. Мұнда ұлттық табыс, халықтың жан басына жалпы ішкі өнім (ЖІӨ); әлеуметтік қызмет көрсету көлемі және түрлері; халықтың жеке тұтыну шығындары, олардың құрылымы және өсудің орташа жылдық коэффициенті,

халықтың тығыздығы, халыққа көлік қызметін көрсету; байланыс құралдары, баспасөз жұмысы және т.б. енгізілген.

Адамның даму индексі (HumanDevelopmentIndex) әлемнің елдеріндегі және өңірлеріндегі адам материалының даму дәрежесін сипаттайды. Индексті Біріккен Ұлттар Ұйымының Даму бағдарламасы (БҰҰДБ) жасады және БҰҰ адамның дамуы туралы баяндамаларының арнайы сериясы шеңберінде пайдаланылады. АДИ-ды жыл сайын Біріккен Ұлттар Ұйымы Даму бағдарламасы (БҰҰДБ) өзінің жұмысында талдамалық әзірлемелермен қатар ұлттық институттар және халықаралық ұйымдардың статистикалық деректерін пайдаланатын тәуелсіз халықаралық сарапшылар тобымен бірлесіп есептейді. Индекс БҰҰ адамның дамуы туралы баяндамаларының арнайы сериясында жарияланады.

Әлем елдерінің экономикалық және әлеуметтік прогресін бағалаумен бірінші баяндама адамның даму ұғымын былайша қалыптастырды: «Адамның дамуы таңдау спектрін кеңейту процесі. Таңдаудың барынша маңызды элементтері – ұзақ және аман-сау өмір сүру, білім алу және лайықты өмір сүру деңгейіне ие болу.

Экономикалық өсу мен тиісінше табыстардың өсуі арасындағы тікелей байланыстың жоқтығын дәлелдеу ретінде АДИ экономикалық өсу және денсаулық және білім деңгейлеріндегі өзгерістер арасындағы әлсіз корреляцияны келтіреді. 70-жылдардан бастап қазіргі уақытқа дейін әртүрлі өңірлерде жүргізілген өлшеулер нәтижесінде АДИ зерттеушілері елдердегі денсаулық сақтау және білім жүйелері дамуының олардың экономикаларының даму жағдайына тікелей тәуелділігін анықтады.

Адамның даму индексі — бұл осы немесе өзге елдегі адамның даму деңгейінің жиынтық көрсеткіші, сондықтан кейде оны «өмір сапасы» немесе «өмір сүру деңгейі» сияқты ұғымдардың баламасы ретінде пайдаланады. АДИ оның азаматтарының денсаулық жағдайы, білім алуы және нақты табысы көзқарасы тұрғысынан елдің жетістігі олар үшін өзінің индекстер бағаланатын мынадай үш негізгі бағыт бойынша өлшенеді:

- Күтілетін өмірдің ұзақтығы индексі: туу кезінде орташа күтілетін өмірдің ұзақтығы көрсеткішімен өлшенетін денсаулық және ұзақ жасау.
- Білім индексі: мектеп жасындағы балалардың орташа күтілетін білім алу ұзақтығымен және жасы үлкен халықтың білім алу ұзақтығымен өлшенетін білімге қолжетімділік.
- Жалпы ұлттық табыс индексі: сатып алу қабілеті (СҚП) паритеті бойынша халықтың жан басына АҚШ долларымен жалпы ұлттық табыс (ЖҰТ) шамасымен өлшенетін лайықты өмір сүру деңгейі.

Өмір сапасын арттыру мемлекет үшін маңызды орын алады. Өйткені өркениетті елде мемлекеттің негізгі міндеті - бұл халықтың лайықты өмір сапасын және деңгейін қамтамасыз ету. Қазіргі заманғы нарықтық экономика қайта құруларында өмір деңгейін және сапасын арттыру өте маңызды болуда. Атап айтқанда мемлекет саясатының әлеуметтік функциясымен қоғам өмір сапасын және деңгейін арттыруға қатысты өсіп келе жатқан күтілімдерді байланыстарады. Осы мәселенің шешілуіне елдегі одан әрі қайта құрулардың бағыттылығы мен қарқындары және түбінде қоғамдағы саяси, әрі тиісінше экономикалық тұрақтылық байланысты.

Қазақстан Республикасында Алматы облысы айтарлықтай өндірістік-экономикалық қарымды аграрлы-индустриалдық аумақ болып табылады. Облыс негізгі әлеуметтік-экономикалық көрсеткіштерінің тұрақты дамуы және адамдар санының индексімен ерекшеленеді.

Жыл сайын халық саны өсуде, 2012 жылдың 1 қарашасындағы мәлімет бойынша облыс халқының саны - 1 943,9 мың адам.

2013 жылдың қорытындысы бойынша шағын және орта бизнестің белсенді субъектілерінің саны 100 736 бірлік, онда 257,5 мың адам жұмыспен қамтылған немесе экономикалық белсенді тұрғындардың 24,5 пайызын құрады. 618,9 млн. теңгеге өнім шығарылып, бюджетке 26,2 млрд. теңге түсім түсті. (2012 жылдың тиісінше уақытына қарағанда 121 %)

2013 жылғы қыркүйекте табыстары ең төмен өңірлер қатарында Оңтүстік Қазақстан, Жамбыл облыстарымен қатар, Алматы облысы да белгіленді, осы өңірлерде халықтың табыс мөлшері республикалық деңгейден 63,3%-дан 79,9%-ға дейін құрады.

Алматы облысында 2009 жылы жұмыссыз халық саны 56,3 мыңға дейін өсті. Яғни, 2008 жылмен салыстырғанда 1,6 мың адамға артық немесе жұмыссыздық деңгейі 6,4%-дан 6,5%-ға дейін артты. 2011 жылы 24 маусымда Алматы қаласы әкімдігінің қаулысымен «Алматы қалалық жұмыспен қамту орталығы» коммуналдық мемлекеттік мекемесі құрылды. Бағдарлама мәліметтеріне сәйкес өкілетті органдарға 2012 жылдың желтоқсанында 488 адам келген.

Облыс бойынша күнкөріс деңгейінен төмен тұратын халықтың үлесі 2000 жылы – 46,2%, 2001 жылы – 39,3%, 2002 жылы -36,3%, ал 2009-15,5%, ағымдағы жылы бұл көрсеткіш үш есеге дейін төмендеген.

Кедейшілік шегінен төмен тұратын халық санының үлесі 2002 жылы 8,5%-ды (132,5 мың адам) құраса, қабылданған шаралар негізінде 2011 жылдың 1 қаңтарына бұл көрсеткіш 0,3%-ға (5,7 мың адам) дейін төмендеді және де кедейшілік деңгейі 2002 жылмен салыстырғанда 28 есе дейін төмендеген.

Бұл көрсеткіштерге халықты жұмыспен қамтудың тиімділігі есебінен жетіліп отыр, яғни қосымша

жұмыс орындарының ашылуы, ақылы қоғамдық жұмыстарды, жұмыссыздарды кәсіптік даярлау және қайта даярлауды ұйымдастыру, бос жұмыс орындары жәрменкелерін өткізу, сондай-ақ халықтың әлеуметтік көмекке анағұрлым мұқтаж топтарына атаулы әлеуметтік көмектер тағайындау үшін құрылған учаскелік комиссияның сапалы жұмыстарының нәтижесінде болып отыр.

«Жұмыспен қамту 2020» бағдарламасының екінші бағыты аясында микрокредитті беру үшін 2013 жылы Алматы облысына 1660,0 млн. теңге бөлінді. 2013 жылы Бағдарламаның 733 қатысушысы шағын несиелерге қол жеткізді. Бағдарламаны іске асыру үшін бөлінген қаражат 100 пайыз игерілді.

2013 жылы барлығы 53 білім мекемесіне күрделі жөндеу жұмыстары жүргізілді.

Қалада қарағанда облыс аймағына медициналық қызметтер көрсету біршама төмен дәрежеде. Онда 2013 жылы 30 медициналық мекеменің құрылысы салынды, 49 медициналық ұйымға күрделі жөндеу жұмысы жүргізілді.

Бүгінгі күнде 239 Мәдениет үйі мен клубтар, 261 кітапхана, 21 музей, 2 галерея, Бикен Римова атындағы облыстық драма театры, облыстық С.Сейфуллин атындағы әмбебап кітапханасы, Сүйінбай атындағы облыстық филармониясы, «Алатау әуендері» Мемлекеттік коммуналдық қазыналық кәсіпорны, облыстық халық шығармашылығы орталығы, Тарихи-мәдени мұраны қорғау орталығы, «Достық үйі», М.Тынышпаев атындағы облыстық тарихи - өлкетану музейі өзінің 18 аймақтық филиалдарымен, Алматы облыстық мемлекеттік мұрағаты өзінің 16 аймақтық филиалдарымен Талдықорған мемлекеттік мұрағаты облыс тұрғындарына қызмет көрсетуде.

2014 жылғы 1 қаңтарға шаққандағы мониторинг мәліметтері бойынша, облыс аумағында туристерді қабылдап, орналастыратын 528 нысан бар, оның ішінде: 143 қонақ үй, 113 қонақжай және аңшылық үйлері, 44 шипажайдың демалыс үйлері, 17 сауықтыру лагері мен орталықтары, 205 демалыс аймағы мен базалары, 6 басқа нысандар. 2013 жылы 21 туристік инфрақұрылым нысаны іске қосылып, олардың құрылысына 1,7 млрд. теңге инвестиция тартылды. Туристік нысандардың саны 2012 жылғы көрсеткішпен салыстырғанда 4,1 %-ға артты.

Сонымен қатар экономика саласында облыс әлемнің 120 елдерімен сауда-серіктестік қатынасы бар, 38 елмен экспорттық жеткізілім жүзеге асырылады, импорт тауарлары 116 мемлекеттен түседі.

Алматы облысының қазіргі жағдайын жақсарту мақсатында “Қазақстан-2030”, “Қазақстан-2050”, “Жұмыспен қамту 2020”, “Даму” кәсіпкерлікті дамыту Қоры”, “Бизнестің жол картасы – 2020” тағы басқа бірнеше бағдарламалардың жоспары бойынша іс-шаралар жүргізіліп жатыр.

Қазіргі таңда мемлекет тарапынан республикада және өңірлерде адамның өмір сүру сапасын арттыру бойынша көптеген бағдарламалар қыбылданды. Соның ең бастысы – “Қазақстан жолы -2050: Бір мақсат, бір мүдде бір болашақ” стратегиясы – күннен күнге, жылдан жылға елімізді, қазақстандықтардың өмірін жарқын ете түсетін нақты практикалық істер бағдарламасы. Сол мақсатта алдағы уақытта Алматы облысында негізгі жоспарланып жатқан шаралар:

- «Өңірлерді дамыту» бағдарламасын іске орындау барысында әлеуметтік сала нысандарын (білім беру, денсаулық сақтау, спорт, саябақ аймақтары) және инженерлік инфрақұрылым нысандарын (су құбыры, кәріз жүйесі, газбен, жылумен, электрмен қамту) салу және қайта жаңғырту, көлікке қолжетімділікті көтеру, қоршаған орта жағдайын жақсарту, аграрлық-өнеркәсіптік кешенді дамыту, туризм және кәсіпкерлікке қолдау көрсету жөніндегі жобалар жүзеге асырылады;

- Ауылды дамытуға ерекше мән беріліп, бұл жұмыс Елді аумақтық-кеңістікті дамытудың 2020 жылға дейінгі болжамды сызбасы аясында жалғастыру;

- 2014-2015 жылдары жалпы құны 93,7 млрд. теңге болатын 7 жобаны жүзеге асыру жоспарлануда. Онда жалпы саны 1012 жұмыс орны ашылатын болады;

- 2014 жылы электрмен қамтамасыз етудің 33 жобасын жүзеге асыру;

- 2014 жылы 2 апатты бастауыш мектепке күрделі жөндеу жүргізілетін болады. Одан басқа, инвестициялық жобаларға сәйкес 7 апатты мектептің орнына 7 жаңа мектеп салу жоспарланған;

- 2014 жылы 211 ауылда 236 жобаны жүзеге асыру көзделуде;

- Моноқалалардың мәселелерін шешу үшін 2012-2020 жылдарға арналған моноқалаларды дамыту бағдарламасы жүзеге асыру;

- Инфляция деңгейін 4% дейін ұстап тұру, бағалар мен тарифтердің негізсіз көтерілуіне жол бермеу;

- Жұмыспен қамтудың жол картасы - 2020» бағдарламасын жүзеге асыру, өзін өзі жұмыспен қамтыған тұрғындар үлесін 60 % көтеру, жұмыссыздық деңгейін 4,8 % дейін төмендету;

Бұл жұмыстарды атқаруға біздің әлеуетіміз жетеді. Ендігі міндетіміз – сол қолда бар әлеуеттерімізді және күш-жігерімізді толық пайдалана отырып, алға қойған мақсаттарымызға жету.

Әдебиеттер:

1. Халықтың өмір сүру деңгейі, мәні және құрылымы // «Қазақстан Республикасы экономикасының бәсекелестік қабілеттілігінің жағдайы мен болашағы: өнеркәсіптік маркетингтің, қаржыландырудың және басқарудың қазіргі әдістемесі» атты Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары жинағы. - Алматы: ҚазҰТУ, 2007. - 154-157 б.- 0,18 б.б.
2. Интернет жүйесі: www.stat.gov.kz
3. Халықтың өмір сүру деңгейі мен әлеуметтік саралануын талдау // ҚазЭУ хабаршысы. 2008
4. Н.Ә.Назарбаевтің жолдауы: “Қазақстан жолы - 2050: Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ”

ӘОЖ 911.3:631.95

Қ.С. Сарқытқан., Б.Д. Исабеков

МИНЕРАЛДЫҚ ТЫҢАЙТҚЫШТАРДЫ ТОПЫРАҚТА ҚОЛДАНУДЫҢ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ МӘСЕЛЕЛЕРІ (ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН ОБЛЫСЫ МЫСАЛЫНДА)

Абай атындағы ҚазҰПУ, Алматы қ., (Қазақстан)

Бұл мақалада минералды тыңайтқыштарды қолдану және олардың тірі организмдерге тигізер зиянды зардаптары қарастырылған.

Оңтүстік Қазақстан облысы – Қазақстан Республикасының оңтүстігіндегі әкімшілік-аумақтық бөлік. 1932 жылы 10 наурызда құрылған. 1962 – 92 жылы Шымкент облысы деп аталды. Аумағы 117,3 мың км². Тұрғыны 2,707,459 адам (2013). Орталығы – Шымкент қаласы Солтүстігінде Қарағанды, шығысында Жамбыл, батысында Қызылорда облыстарымен, оңтүстігінде Өзбекстан Республикасымен шектеседі. Облыс құрамында 11 әкімшілік аудан, 4 қалалық әкімдік, 7 қала (Шымкенттен басқа), 13 кент, 171 ауылдық округ, 932 ауыл бар.

Минералды тыңайтқыштар – құрамында өсімдікке қажет элементтері бар бейорганикалық заттар. Минералды тыңайтқыштар топырақтың құнарлылығы мен ауыл шауашылығы дақылдарының өнімі мен сапасын арттыру үшін қолданылады. Минералды тыңайтқыштарды дұрыс пайдалану дақылдардың өнімін арттырумен қатар, оның түсімінің сапасын жақсартады; топырақты қоректік элементтермен байытып, микробиологиялық процестерге әсер етеді. Минералды тыңайтқыштар тікелей және жанама әсер ететін тыңайтқыштар болып бөлінеді. Тікелей әсер ететін Минералды тыңайтқыштардың құрамында өсімдіктерге тікелей қорек болатын N, P, K, Mg, B, Mn, т.б. элементтер бар. Осы элементтердің мөлшеріне қарай жай және кешенді тыңайтқыштар деп бөлінеді. Жай Минералды тыңайтқыштардың құрамында өсімдікке қорек болатын негізгі элементтердің (азот, фосфор, калий) біреуі ғана болады, әрі олардың концентрациясы көп емес. Оларға азотты тыңайтқыштар, фосфор тыңайтқыштары, калий тыңайтқыштары және микротыңайтқыштар жатады. Жанама әсер ететін Минералды тыңайтқыштар (эк, бор, гипс, доломит) топырақтың агрохимиялық және физикалық - химиялық қасиетін жақсарту үшін пайдаланылады. Мысалы, топырақтың қышқылдығын жою үшін ұнтақталған эк, доломит, бор шашылады. Ал құрамында натрий иондарының (Na⁺) мөлшері көп топыраққа ұнтақталған табиғи гипс (CaSO₄·2H₂O) себіледі. Минералды тыңайтқыштар қатты (ұнтақталған, түйіршіктелген) және сұйық (аммиак суы, сұйық аммиак, т.б.) түрінде өндіріледі. Ерігіштігіне және өсімдіктердің сіңіруіне байланысты Минералды тыңайтқыштар суда еритін (қос суперфосфат, аммофос, диаммофос, нитроаммофос, т.б.), ерімейтін (бірақ аммоний цитраты мен лимон қышқылының ерітіндісінде ериді) болып бөлінеді. Қазақстанда Қаратау мен Ақтөбе өңірінде Минералды тыңайтқыштар өндіруге қажет шикізат – фосфор кендерінің мол қоры бар. Ақтөбеде Кола түбегінен әкелінетін апатиттен жай суперфосфат, Тараз қаласында Қаратау фосфоритінен суперфосфат, қос суперфосфат аммофос, диаммофос сияқты жай және кешенді тыңайтқыштар өндіріледі [1,2].

Минералды тыңайтқыштарды пайдалану интенсивті егіншіліктің бөлінбес құрамды бөлігі. Ғалымдардың есептеулері бойынша минералдық тыңайтқыштарды қолданудың пайдалы әсері болуы керек. Бұл үшін тыңайтқыштардың өндірісі жылына 450-500 млн.т болуы қажет. Қазіргі кездегі дүние жүзіндегі тыңайтқыштардың өндірісі шамамен жылына 200-220 млн. т. Нәсіесе адам басына шаққанда жылына 35-40-ы құрайды.

1 – кестеде минералдық тыңайтқыштардың дүниежүзілік өндірісінің көлемі туралы мәліметтер келтірілген.

Тыңайтқыштарды қолдануды өндірілетін ауыл шаруашылық өнімінің бірлігіне жұмсалатын энеогияның арту заңының көрінісі ретінде қарастыруға болады. Яғни өнімнің бірдей өсімін қамтамасыз ету үшін минералдық тыңайтқыштардың пайдаланылатын мөлшері де артады. Мысалы, тыңайтқыштарды қолданудың бастапқы кезеңдерінде гектардан қосымша 1т астық алу үшін 180- 200 кг азоттық тук енгізу қажет еді. Келесі қосымша 1т астық алу үшін 2-3 есе көп тыңайтқыш қолдану керек.

МАЗМҰНЫ/СОДЕРЖАНИЕ

Құттықтау сөз.....	3
Алғысөз.....	4
Предисловие.....	5

Секция 1

ЖАРАТЫЛЫСТАНУ ПӘНДЕРІН ОҚЫТУДЫҢ ӨЗЕКТІ ПРОБЛЕМАЛАРЫ: ГЕОГРАФИЯ, БИОЛОГИЯ, ХИМИЯ, ЭКОЛОГИЯ

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ПРЕПОДАВАНИЯ ЕСТЕСТВЕННЫХ ДИСЦИПЛИН: ГЕОГРАФИЯ, БИОЛОГИЯ, ХИМИЯ, ЭКОЛОГИЯ

<i>Копилец Е.В.</i> О сущности географической подготовки в туристско-спортивных кружках учащейся молодежи.....	6
<i>Березная О.В.</i> Проблемы оценки познавательных универсальных учебных действий по биологии в условиях реализации фгос.....	8
<i>Яворская О.Г.</i> Использование современных возможностей биомолекулярных методов при изучении растений.....	10
<i>Савченко В.В., Березная О.В.</i> Реализация элективного курса «метаболизм» в условиях перехода к новому образовательному стандарту по биологии.....	13
<i>Жанбеков Х.Н., Избасарова Р.Ш., Мукатаева Ж.С.</i> Перспективы подготовки будущих учителей химии и биологии.....	15
<i>Саипов А.А., Нысанкулова Л.Ж.</i> Казахстанская модель экономического и социального развития.....	17
<i>Ақтаубаева Ж.Х.</i> География пәні бойынша өлкетану жұмыстарын ұйымдастыру жолдары.....	21
<i>Толеубаева Г.Т.</i> Развитие функциональной грамотности учащихся посредством внедрения интегративно-педагогической деятельности в школьный курс географии.....	23
<i>Картова М.А., Исламова К.И., Ташимова А.С., Нурмуханова Г.Е.</i> Использование метода проектов в курсе «экологическое картографирование».....	27
<i>Камназарова М.А.</i> Организация самостоятельной работы на уроках географии.....	31
<i>Капсанова Г.Б.</i> Экологическое образование в аспекте устойчивого развития.....	33
<i>Длиббетова Г.К., Алиева А.Я.</i> Развитие экологической компетенции: теория и практика... ..	35
<i>Илашева Г.К.</i> Критериальный подход к оцениванию результатов образования.....	38
<i>Бердыгулова Г.Е., Ахметов Е.А.</i> Задачи, стоящие перед курсом «экономическая и социальная география казахстана».....	42
<i>Әбілмәжінова С.Ә.</i> Географиялық білім негізін қалыптастырудағы «жалпы жертану» курсының міндеттері.....	45
<i>Бектеньярова А.Р.</i> Особенности организации и использования информационно-коммуникационных технологий в обучении географии.....	47
<i>Жангелдина Д.І., Бейкитова А.Н.</i> Педагогикалық жоғарғы оқу орындарында геология курсының оқытудың басты ерекшеліктері.....	49
<i>Абулгазиев А.У.</i> Германия федеративті мемлекетіндегі білім беру жүйесі.....	51
<i>Аджибекова Л.</i> Бастауыш мектепте дүниетану пәнінен зерттеу сабағы арқылы оқушыларды отбасы мүшелерін құрметтеуге үйрету.....	54
<i>Жангелдина Д.І., Бейкитова А.Н.</i> «Геология» пәнінен дала практикасын ұйымдастырудің маңызы мен рөлі.....	57
<i>Чилдебаев Ж.Б., Әбиенова Л.У., Өмірзақова Н.Т.</i> Педагогикалық колледждерде «экология және табиғат қорғау» курсының оқытудың жаңа мазмұндық-құрылымдық жүйесі... ..	59
<i>Сарқытқанұлы Қастер</i> Құран аяттарындағы географиялық құндылықтар.....	61
<i>Батырканова А.Р., Сағимбаева А.Е.</i> Химиядан есептер шығаруда ақпараттық технология мүмкіндіктерін қолдану.....	64
<i>Қалдыбаева Ж.Б.</i> «ЖОО педагогикалық мамандықтарының оқытушыларының біліктілігін арттыру» бағдарламасынан өту ерекшеліктері.....	67

Өнербаева З.О. Компьютер арқылы интернет желісінен химиялық мағлұматтар мен ақпараттар алу мүмкіндіктері.....	71
Өнербаева З.О., Күнқожаева Г.Қ. Инновациялық педагогикалық технологияларды қолдану арқылы білім сапасын арттыру	74
Қасымбекова Қ.О., Сейлова А.Е. Педагогикалық колледждерде органикалық химиядан экологиялық ұғымдарды оқытудың маңызды жолдары.....	77
Қасымбекова Н.О. Бастауыш сыныпта дамыта оқыту технологиясын қолданудың мүмкіндіктері.....	79
Кыздарова Д.К., Ауелбекова А.К., Толеукунова И.Е. Особенности роста и развития некоторых видов смородины в условиях центрального казахстана.....	81
Ивлева Н.В. Аспекты перехода на дуальное обучение в учреждениях образования Республики Казахстан.....	85

Секция 2

ФИЗИКАЛЫҚ ГЕОГРАФИЯНЫҢ ЖӘНЕ ЛАНДШАФТТЫЛЫҚ ЭКОЛОГИЯНЫҢ АЙМАҚТЫҚ ПРОБЛЕМАЛАРЫ

РЕГИОНАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ФИЗИЧЕСКОЙ ГЕОГРАФИИ И ЛАНДШАФТНОЙ ЭКОЛОГИИ

Бейсенова Ә.С. Қазақстан табиғатын зерттеудің өзекті мәселелері.....	88
Бейсенова Ә.С., Каймулдинова К.Д., Алиаскаров Д.Т. Алматының агломерация ретінде дамуының теориялық негіздері.....	91
Зейналова С.М., Мамедбеком Э.Ш., Юнусов М.И. Некоторые аспекты развития и прогнозирования динамики аридных геосистем юго-восточной части большого кавказа с использованием космоснимков.....	96
Davydov V.A., Ibyaminova M.R. The influence of electric and hydrogen engines on the world environmental disaster.....	97
Гарибов Я.А., Исмаилова Н.С. Оптимизация антропогенной нагрузки в естественно – антропогенных комплексах кура – аразской низменности Азербайджанской Республики.....	99
Бадалов Етибар Сананоглы К вопросу экологии бакинской агломерации.....	101
Алиева С.Г., Абасова В.З., Абдуллаева Г.И. Агроэкологическая ситуация в низменных и предгорных регионах Азербайджанской Республики.....	104
Султанов Р.Л., Аскерова М.М. Основные проблемы использования солнечной энергии внутри экосистем в Азербайджанской Республике.....	106
Rauf Sultanov, Elsevar Asadov Physical and biological properties of propolis.....	108
Rauf Sultanov, Habib Huseynov The epizotology nosematosis bees in Azerbaijan.....	113
Исмаилов М.Д., Надиров М.А. Изменение биоразнообразия ландшафтов прикаспийских равнин за исторической период.....	117
Мамедова Р.С., Мамедова Р.К. Анализ экологических и географических аспектов вторичного использования полимеров и их композиций.....	118
Мехбалиев М.М. Новый взгляд на морфометрию и морфометрические методы исследований.....	120
Mammadov M.KH. The issues for ensuring environmental safety in complex plans of urban development in Azerbaijan.....	124
Алибекова Н.Ф., Керимова А.А. Современное экологическое состояние грязевулканических областей Азербайджана.....	127
Абдуев М.А. Экологическая оценка хозяйственные воздействия на состояние рек Азербайджана.....	129
Бельгибаев М.Е. Проблемы геоэкологии и природопользования.....	132
Джаналеева Г.М., Инкарова Ж.И. Изучение пространственно-временной организации поймы реки.....	136
Айдаров О.Т., Жусупова Э.У. Қызылорда облысының табиғат ресурстары және оларды тиімді пайдалану мәселелері.....	138
Айдарбаева Д.К., Сауранбаев Б.Н., А.А.Кулбекова Шығыс Қазақстанда кездесетін бәрпі туысының кейбір пайдалы өсімдіктерінің таралуы және қоры.....	140

<i>Мусина Т.С.</i> Қазақстанда агротуризмді дамытудағы шетелдік тәжірибиенің тиімділігі.....	323
<i>Мамбеталиев К.Т., Мұздыбаева К.К.</i> Фитотуризмнің кейбір салалары.....	325
<i>Исмагулова С.М., Мажитова Г.З.</i> Современное состояние, проблемы и перспективы развития туристской отрасли Северо-Казахстанской области.....	328
<i>Калимбетов Е.А.</i> Қазақстанда туризм инфрақұрылымын жетілдіру жолдары.....	331
<i>Жансағимова А., Мазбаев О.Б.</i> Туризмнің қалыптасуының теориялық мазмұны.....	333
<i>Омаров Қ.М., Жақсыбекова Д.К.</i> Оқушылардың патриоттық бағытын туристік-өлкетану жұмыстары арқылы қалыптастырудың тиімділігі.....	337
<i>Боранқұлова Д.М.</i> Оңтүстік маңғыстау - тұйық ойпаңдар өлкесі.....	338
<i>Бектеньярова А.Р.</i> Природный рекреационный потенциал Аксу-Жабаглинского заповедника.....	342
<i>Антонишин А.П., Яворская О.Г.</i> Экологические ценности, этнокультурное и историческое наследие как рекреационно-туристический потенциал Украины.....	345
<i>Алшымбеков С.К.</i> Қазақстанда туризмді жандандырудың жаңа іскерлік бағыттарын дамыту.....	348
<i>Алишева Р.Т.</i> Туризм как эффективное средство духовного и физического развития личности воспитания молодежи.....	351
<i>Алиева Ж.Н., Мұрат Ф.</i> Туризмдегі виртуалды турлардың маңыздылығы.....	354
<i>Калимбетов Е.А.</i> Қазақстанда туризм инфрақұрылымы дамуының құқықтық негіздері.....	357
<i>Алиева Ж.Н., Жолдасова Б.Э.</i> Қазақстан туризм дамуындағы халықаралық тәжірибені қолдану.....	359
<i>Aldasheva A.A.</i> Tourism is a future of Kazakhstan.....	363

Секция 5

ЖАС ҒАЛЫМДАРДЫҢ ҒЫЛЫМИ ЗЕРТТЕУЛЕРІ

НАУЧНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ МОЛОДЫХ УЧЕНЫХ

<i>Чилдибаев Д.Б., Аманбаева М.Б.</i> Биоэкологические особенности водных насекомых - биорегуляторов численности кровососущих комаров в бассейне реки или (среднее течение).....	365
<i>Увалиев Т.О., Хорғасбай Е.Т.</i> Дүниежүзінің табиғат ресурстар географиясы және оларды мектепте оқыту.....	368
<i>Утеленова Л.Ж.</i> География сабағында көрнекіліктерді қолдану арқылы оқушылардың танымдық қабілеттерін арттыру (қазақстан мен ресей қарым-қатынастары мысалында).....	371
<i>Тоқбергенова А.А., Унгарова К.</i> Алматы облысы халқының өмір сүру сапасы және оны жақсарту шаралары.....	375
<i>Сарқытқан Қ, Исақова А.Қ., Умиркулова С.М.</i> «Astana solar» зауыты – «жасыл» экономиканы дамытудың жарқын болашағы.....	378
<i>Увалиев Т.О., Увалиев М.Т.</i> Перспективы развития и размещения астанинской агломерации.....	382
<i>Татибаева А.М., Прокопенко И.В.</i> Стратегия перехода Казахстана к зеленой экономике в сфере использования водных ресурсов и сельского хозяйства.....	384
<i>Мақаш К.К, Төлегенова Ш.М.</i> Байқоңыр ғарыш айлағының экологиялық зардаптары.....	386
<i>Сағындықова Ж., Сағындыков А.</i> Алтайды мекендеген ежелгі халықтардың географиясы мен тарихы.....	388
<i>Накишбаева Ж.К., Байзукин Ф.Т., Дүйсенбеков С.Л., Бакирова К.Ш.</i> Матыбұлақ ауылдық округының табиғи азықтық алқаптарының жіктелуі.....	390
<i>Мукушева А.К.</i> Шығыс Қазақстанның су ресурстарының пайдалануы мен геоэкологиясы... ..	393
<i>Мектепбергенова Г.А.</i> Алакөлдің туристік мүмкіндіктерін арттыру жолдары.....	396
<i>Құрбан Айнұр, Абылғазиев А.У., Увалиев Т.О.</i> Ертіс өңіріне саяхат (кешенді зонааралық практика негізінде).....	399
<i>Кұлбекова Г.Ж.</i> Қазақстандағы климат өзгерістерінің су ресурстары мен ауыл шаруашылығына әсері.....	402
<i>Карбаева Ш.Ш., Кошербаева Ш.С.</i> Зайсан өңірінің туристік аймақтарының табиғи әлеуеті.....	406

<i>Каймулдинова К.Д., Джакупова Г.М.</i> Талдықорған қаласындағы өнеркәсіп орындарын экономикалық-географиялық тұрғыдан бағалау.....	408
<i>Сарқытқан Қ.С., Исабеков Б.Д.</i> Минералдық тыңайтқыштарды топырақта қолданудың экологиялық мәселелері (Оңтүстік Қазақстан облысы мысалында).....	412
<i>Имашев М.А.</i> Жасыл экономика басым бағыттары мен мәселелері Алматы облысы мысалында.....	416
<i>Baizhanova Zh.A., Zhutabayev N.S., Amanbayeva M.A., Kalimbetov E.A.</i> Problems and perspectives of domestic tourism in Kazakhstan by the example of Shymbulak ski resort.....	420
<i>Бакирова К.Ш., Ерешова А.Т.</i> Мектеп бағдарламасында «жануартану» бөлімін оқытуда жаңа ақпараттық және коммуникациялық оқыту әдістерін пайдалану.....	423
<i>Дунбаева З. Қ.</i> Нарықтық экономика және ұлттық бәсекелестік.....	426
<i>Дуйсенова А.Ж.</i> Сел – апатты табиғи құбылыс.....	429
<i>Дмитрийчук В.В., Бердыгулова Г.Е.</i> Современное состояние и развитие города Костанай.....	432
<i>Боранқұлова Д.М., Нұртаева Р.А.</i> Маңғыстаудың ерекше жер бедер пішіндері.....	435
<i>Болатова М.Б.</i> Жезқазған қаласының экономикалық – экологиялық әлеуетінің даму мәселелері.....	438
<i>Бейсенова А.С., Байысқақова Қ.Ә.</i> Маңғыстаудың ерекше қорғалатын табиғи аумақтарының экологиялық туризмді дамытудағы рөлі.....	442
<i>Байысқақова Қ.Ә.</i> Үстірт мемлекеттік табиғи қорығы маңғыстау экотуризмнің негізі ретінде.....	445
<i>Аманбаева М.Б., Рахымбаева А.Н.</i> Алтын-емел мемлекеттік ұлттық табиғи паркнің биоалуантүрлілігінің ерекшеліктері және жергілікті экотуризм мүмкіндіктері.....	468
<i>Vorankulova D.M., Amanbaeva M.A.</i> Methods of improving ethnopedagogical training students in teaching - educational process.....	451
<i>Абдиқаримова Г.Ә., Сейдазиева А.А.</i> Отырар көмбесі мен оазисі туралы археологиялық мағлұматтар.....	454
<i>Әшірхан А., Қадырова Ж., Увалиев Т.О.</i> Еліміздің кейбір қалаларындағы азық-түлік нарқы.....	460
<i>Үсейін Г.А.</i> Жетісу өңірінің жерасты суларын тиімді пайдалану жолдары.....	463
<i>Бейсенова Ә.С., Қошқарбаев Ж.Қ.</i> Экологиялық мәселелердің туындауына байқоңыр ғарыш айлағының тигізетін әсері.....	466
<i>Берденов Ж., Бейсенова А.С.</i> Анализ экологического состояния актюбинской области.....	468